

DUURZAME LANDBOUW IN BEELD

Koen Boone

Voor een eerlijke beoordeling van de duurzaamheid van de Nederlandse land- en tuinbouw moeten alle relevante aspecten in beschouwing worden genomen. De relevante aspecten worden vaak onverdeeld in de volgende 3 groepen: People (normen en waarden, sociaal), Planet (milieu en natuur) en Profit (economie). Het LEI heeft op verzoek van het ministerie van LNV de ontwikkelingen van deze aspecten zoveel mogelijk cijfermatig in beeld gebracht. Drie artikelen geven op basis van de rapportage enkele ontwikkelingen weer in de glastuinbouw wat betreft Planet, in de melkveehouderij aangaande People en in de varkenshouderij op het gebied van Profit. In het bijbehorende rapport worden ook de resultaten voor de andere P's beschreven van deze 3 sectoren en worden de resultaten voor de land- en tuinbouw als geheel gepresenteerd.

'PEOPLE' IN DE MELKVEEHOUDERIJ: LEVENSDUUR MELKKOEIEN STIJGT

Kees de Bont en Klaas Jan van Calker

Bij het begrip People in de melkveehouderij komen zaken aan bod als arbeid, imago, dierenwelzijn, duurzaamheid melkkoeien, diergezondheid, voedselkwaliteit en biotechnologie.

Arbeid

Het aantal mensen dat in de melkveehouderij werkt, is de afgelopen tien jaar met ongeveer 30% gedaald. In 2004 werkten er nog ongeveer 58.000 mensen, op ongeveer 22.000 bedrijven. Ruim de helft van de ondernemers is ouder dan 50 jaar en hiervan heeft ruim de helft een mogelijke opvolger (tabel 1). Het opvolgingspercentage in de melkveehouderij is overigens wel hoger dan in de meeste andere sectoren van de land- en tuinbouw, bijvoorbeeld in de glastuinbouw is het 36% en in de varkenshouderij 41%.

Tabel 1 Bedrijven, werkzame personen en opvolgsituatie op melkveebedrijven, 1996, 2000 en 2004

	1996	2000	2004
Aantal bedrijven	32.228	26.827	22.284
Aantal hoofdberoepbedrijven	31.154	26.237	22.018
Werkzame personen	80.282	72.404	57.996
Bedrijven met ondernemers > 50 jaar a)	18.505	15.866	12.329
w.v. met opvolging b)	10.778	9.622	6.785
Idem in %	58	61	55

a) Wordt alleen geteld op persoonlijke ondernemingen; b) Indien aangegeven dat opvolger bekend is of indien tweede ondernemer minimaal 20 jaar jonger is dan de oudste (die ouder is dan 50 jaar) dan wordt verondersteld dat de opvolger bekend is.

Bron: CBS-Landbouwtelling, bewerking LEI.

Imago en dierenwelzijn

Het imago van de melkveehouderij in de Nederlandse samenleving is 'grootschalig, modern en veel concurrentie'. In vergelijking met de intensieve veehouderij is het imago echter 'minder grootschalig, moderner, milieu- en diervriendelijker'. De melkveehouderij wordt door burgers ook als landschapbeheerder gezien. Voor het welzijn van melkkoeien wordt weidengang veelal als een belangrijke indicator gezien. De afgelopen jaren is het percentage koeien dat onbeperkt (dag en nacht) of beperkt buiten komt gedaald. Het percentage melkkoeien dat helemaal niet buiten komt is vooral in het voorjaar gestegen; het ligt dan op ruim

20. In de zomer en in het najaar komt ongeveer 15% van de koeien niet buiten. Bedrijven die het melkvee het gehele jaar op stal houden komen meer voor in het zuiden en oosten van het land dan in het noorden en westen. De bewegingsvrijheid van de koe binnen wordt bepaald door het stalsysteem. In de ligboxstallen, waar 90% van de koeien in is gehuisvest, is er meer ruimte dan in de 'traditionele' grupstal, waar 7% in verblijft.

Duurzaamheid en gezondheid koeien

De gemiddelde levensduur van de Nederlandse melkkoe is de laatste jaren, met een stijging van 7% vanaf 2000, toegenomen tot 5 jaar en 9 maanden. Hierdoor is ook de gemiddelde hoeveelheid melk die een koe voortbrengt, de 'levensproductie', hoger geworden. Deze is bijna 30.000 kg. De langere levensduur kan wijzen op een gezondere veestapel. De kosten van diergezondheid per koe nemen wel met ongeveer 3% per jaar toe en liggen, in 2005, op ongeveer 80 euro. Maar het gebruik van antibiotica voor melkvee is in 2005 gedaald en is lager dan voor varkens. Het aandeel van de melkveebedrijven wat vrij is van bepaalde ziekten loopt sterk uiteen. Het is 98% wat betreft Leptospirose en 48% (inclusief de onverdachte bedrijven) voor IBR (Infectieuze Bovine Rhinotracheïtis of 'koeiengriep'), terwijl slechts 9% van de bedrijven vrij is van BVD (Bovine Virale Diaree). Hierbij is nuancering nodig. De percentages verschillen sterk omdat in het eerste geval verplichte monitoring plaatsvindt en in de andere gevallen alleen op basis van vrijwillige monitoring. Alleen de bedrijven die werkelijk gemonitord zijn, worden meegerekend in bovenstaande percentages. Het kan dus best zo zijn dat in werkelijkheid ook 98% van de bedrijven IBR vrij is.

Voedselkwaliteit en biotechnologie

Voor de voedselveiligheid van melk zijn, naast de melkveehouder, de mengvoerproducent en de melkverwerker belangrijk. Het overgrote deel van de melk (97,6% in 2005 en daarmee iets meer dan in 2004) voldoet aan de strenge eisen, die er zijn voor onder meer reinheid, kiem- en celgetal, boterzuur en zuurtegraad. Het kwaliteitswaarborgingssysteem (KKM), dat eisen stelt aan de melkveebedrijven, is niet langer een collectief stelsel voor alle melkveebedrijven. De laatste jaren zijn de zuivelondernemingen, elk met een eigen stelsel, verantwoordelijk geworden. Naast de gangbare kunstmatige inseminatie (KI) wordt in de melkveehouderij sinds een aantal jaren op bescheiden schaal embryo-transplantatie toegepast. Meer geavanceerde biotechnologie (modificatie, klonen) voor genetische doelen is in de EU niet toegestaan, maar de van buiten de EU geïmporteerde krachtvoeringrediënten, zoals maïs en soja, zijn vaak wel genetisch gemodificeerd.

Meer informatie:

Rapport 2.07.09 *Duurzame Landbouw in Beeld; Resultaten van de Nederlandse land- en tuinbouw op het gebied van people, planet en profit*